

Forfatter: Heiberg, P. A.

Titel: Udrag fra Rigsdalers-Sedlens Hændelser

Citation: Heiberg, P. A.: "Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter", i Heiberg, P. A.: *Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter*, udg. af Otto Borchsenius ; Fr. Winkel Horn , 1884, s. 133. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergpa01val-shoot-idm140167181559312/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter

„1) Hornuften, denne høje og vble Egenkab, som opløfter Menneskene saa højt over de fornuftige Stabninger, gjør Mennesket kun en meget slet Tjeneste i at vise ham den sorte Side af hans Tilstand. Hornuften gjør, at et lidende Menneske betragter sin egen Forfatning i Sammenligning med andres lykkeligere Tilstand. Det bidrager ikke lidet til vores Ulykke, at vi se andre af vores Egenkab, ofte meget uværdige, at svømme i det Overflodigheds Hav, hvorefter vi kun ønske os en Draabe til at læsse os ved, uden at vi dog ere i Stand til at naa den. Hornuften lærer os af vores nærværende elendige Tilstand at ulede de forreste Folger for Ertididen, der ikke lidet tjener til at forbedre vores galdefulde Liv. Dyrene derimod kan ikke danne sig abstrakte Begreber, ikke gjøre Slutninger. De føle deres egne Smærter, uden at have Kundskab om andres Ulykke; de lide under de nærværende Byrder, uden at gjøre sig Begreber om det tilkommende, og altsaa uden at vente eller frygte for værre Lidelser. End videre: Dyrene føle deres Smærter uden at reflektere over Risken og Oprindelsen dertil. Høsten føler ingen Fortjæll i sine Lidelser, hvad enten den mishandles af sin Herre eller af hans Kuff. Mennesket derimod maa ofte taale at mishandles af en Medtjener, naglet han ved, at det slet imod deres fælles Herres Vilje. Hvor ofte behandles ikke Soldaten som et Bæ af en Korporal, en Lieutenant eller en saadan ubetydelig Mand og maa lie stille dertil, endstjont han ved, at deres fælles Overmand, og Regenten selv, har befalet det langt anderledes? Hvor ofte maa ikke den doende Sømand se paa, at Folk, der i Grunden ere intet andet end lidet mere udyrkelige Slaver, fraadser og spædger det bort, som den menneskefjærlige Monark har bestemt ham til Husværelse*)? At bestige Betragtninger, som kunns fornuftige Stabninger kan anfille, maa anfølgelig forøge Smærterne, derom kan vel ingen tvivle, uden

*) Tit Gæse for Menneskeligheden maa man dog ikke formode, at dette Her ofte Men at det har slet, at det endnu kan de og virkelig slet, det lærer en sørgelig Erfarenhed. Udg. Kam

den, som ikke kan tænke sig ind i en Forfatning, hvori han ikke selv har været.

„2) Den iblandt Menneskene indbragte fordærlige Overdaadighed, som de ufornuftige Stabninger ikke kunde til. Dyrene, det være sig de tamme eller de vilde, have deres bestemte Føde: hine finde den bær, hvor deres Herre have bestemt den for dem, og disse opsoge og finde den selv. De for Sundheden saa dræbende Afveglinger af Mad og Drikke kjende de ikke. Deres Mad er ens alle Dage, Vand er deres Drikke*). Menneskene derimod værne sig til uallige forskjellige, ikke sjældent unaturlige Sorter Føde, der ikke kan andet end fordarve deres Helbred og Konstitution. Hvad Slæde og Ulykke Kaffe, Brandevin og Tobak har indbragt i Verden, behøver jeg vel ikke her vidtløftigen at vise, da Tingene er saa iøjensynlige men man der ingen Exempler skulde gives paa, at Mennesker, der have været vant til varm og frokalder god Spijs, ere blevene et Kov for Døden eller de inerværligste Sygdomme, naar de, særmedelst en eller anden Marsag, have været nødt til at jøde sig med Brød og Vand? Deene Guds var jeg, at Medici let kunne bevise. Her var meget god Vejsheds til at udbrede sig vidtløftigere over Overdaadighedens Hæde og gyselige Indflydelse paa den menneskelige Slædighed: men her er ikke Stedet dertil, og mit Djeved er kun: summa sequi fastigia rerum.

„3) Sygdomme, hvorfor Menneskene ere ufjeligen mere udiane end Dyrene. Den største Del heraf rejser sig af den menneskelige Overdaadighed og ere altsaa blot menneskelige Svagheder, som Dyrene ere saa lykkelige ikke at kjende til. Egentlig at tale, have Dyrene og Menneskene kun to Slags

* Kogte saa tamme Husdyr undtages, der ofte vænnes til Kaffetier og en for dem unaturlig Føde; men disse kan ikke her komme i Betragtning, thi man vil næppe kunne anføre Grensel paa, at et Dyr er ukommet, fordi det har mistet sine Læfferbiffener

summa sequi fastigia rerum, at angive de vigtigste Hovedtraf.